

ЧАЙКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри адміністративного та господарського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПОТРЕБ ВРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПРИ ЗАПРОВАДЖЕННІ ВИМОГ ЛОКАЛІЗАЦІЇ У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

У процесі імплементації у національне законодавства України деяких правил СОТ та ЄС у частині публічних закупівель, звертає на себе увагу, що у процесі відповідної імплементації Україна практично втратила можливість використання інструменту публічних закупівель для стимулювання національного промислового розвитку. «Близько 38% товарів і послуг в рамках публічних закупівель України є імпортними або містять істотну імпортну складову; рівень проникнення імпорту в сектор публічних закупівель продукції машинобудування досягає майже 47%. Для порівняння, рівень проникнення імпорту становить у США і Японії 4,6%, в ЄС — 7,9%, при тому, що переважна більшість країн використовують нецінові фактори в публічних закупівель, щоб обмежити імпорт і сприяти розвитку національної промисловості. В Україні практично єдиним критерієм оцінювання тендерних пропозицій є ціна» [1].

Можна із впевненістю спрогнозувати, що це питання буде весь час підніматися, бо питання економічного протекціонізму є питання розвитку суспільства та його стабільного існування. Проте спосіб, у який буде вирішено це питання, досі остаточно не узгоджено.

Один із шляхів подолання відповідних проблем запропоновано за законопроектом №3739 «Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» [2], яким передбачено введення обов'язкових процедур локалізації (40% з 2021 року, 60% з 2024 року) для цілої низки предметів публічних закупівель переважно у сфері машинобудування. Загальну логіку законопроекту про введення нецінових критеріїв публічних закупівель з метою стимулювання виробництва в Україні слід усіяло вітати.

В цьому контексті варто зауважити, що питання локалізації виробництва за деякими висновками експертів суперечать зобов'язанням, які прийняла на себе Україна у межах СОТ та Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – УАЕС). Зокрема, зазначається, що Угоди сторони зобов'язались імплементувати стандарти недискримінації, національного режиму, прозорості та пропорційності (ст. 151 Угоди), а також взаємно відкрити доступ до закупівель центральних органів влади, в тому числі зблизити і застосувати базові елементи Директиви 2004/18/ЄС та 89/665/ЕЕС, а також взаємно відкрити доступ до закупівель державних, регіональних і місцевих органів влади та державних

установ. Вважається, що Україна прийняла на себе додаткові зобов'язання щодо відкриття ринку публічних закупівель у межах СОТ, приєднавшись до необов'язкової частини Угоди, на відміну, наприклад, від США. Тому США у своїх розкладах зобов'язань виключають державні закупівлі у багатьох сферах з-під дії Угоди. А відповідно до Закону США "Про відновлення економіки та реінвестування" від 2009 року, хоч і містяться положення про локалізацію "Купуй американське", та застосовується з урахуванням зобов'язань США, що впливають з міжнародних договорів. [3]

Разом із тим, це питання є досить дискусійним, позаяк локалізація фактично не надає переваг, а встановлює єдині правила для всіх учасників.

Зокрема, ст. 148 УАЕС, передбачає «забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві». Як видно, йдеться про потребу забезпечення укладання державних контрактів на принципах «національного режиму». Тобто головне в забезпеченні публічних закупівель – рівні можливості для національних та іноземних (членів ЄС) виконавців державних контрактів. А питання локалізації – у разі їх встановлення – стануть рівними для іноземних та українських продавців. По суті, виникає вимога не до продавців, а до змісту продукції, що закуповує держава. Жодний з іноземних виробників продукції не позбавлений права створити виробництво на території України чи виробляти продукцію за участі суб'єктів господарювання України, в тому числі створюваних самим таким іноземним виробником. Такі саме обмеження існують і для національних постачальників – вони не можуть постачати імпорту продукцію з порушенням вимог локалізації.

Тут потрібно врахувати, що відкритість ринку закупівель в Україні на сьогодні носить загальний характер, поширюється на всі країни світу, навіть ті, із якими Україна не уклала угоди про вільну торгівлю. В цих умовах застереження щодо локалізації можна в процесі доопрацювання законодавства спрямувати проти цих країн, ніж проти країн ЄС.

Хоча дійсно, варто було б при укладанні, принаймні, угод СОТ не сподіватися на ефект ліберальної економіки, а дбати про захист національного товаровиробника у межах існуючих рамок СОТ, як це зробили інші розвинуті країни світу, зокрема США. На сьогоднішній день залишається лише шукати способи мотивованого вироблення вимог щодо локалізації із додержанням міжнародних зобов'язань.

При цьому змістовне наповнення пропозицій щодо локалізації продукції як умови підтримки національних виробників може викликати й інші зауваження, на підставі яких можна визначити напрями вирішення відповідних проблем.

Йдеться про те, що питання локалізації не можна ефективно вирішити у нормативному порядку без шкоди для якості товарів та послуг у процесі публічних закупівель та загальної здатності виконання

відповідних контрактів. Кожний товар або послуга можуть мати унікальні властивості, які є основою конкретної публічної закупівлі. Не випадково під час уведення обмежень, викликаних COVID-19, у публічні закупівлі були внесені зміни, обумовлені потребами виключення з загальних вимог законодавства. Зокрема, за Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» 17 березня 2020 року № 530-IX публічні замовники отримали право поза тендерами укласти прямі угоди з постачальниками щодо певних товарів та послуг, затверджених Кабінетом міністрів України.

Потрібно враховувати й те, що закупівлі кожного товару чи послуги співвідносяться із конкретною часовою потребою, спрямованою на забезпечення суспільних інтересів. Отже, нормативне закріплення переліків продукції локалізації – це негнучкий та неринковий механізм, що може зашкодити публічним інтересам. Цей механізм потребує корекції.

Зокрема, важливо вивести порядок укладання контрактів на публічні закупівлі з режиму нормативного в режим індивідуального управління рішення Кабінету Міністрів України за аналогією із наведеним вище прикладом Закону від 17 березня 2020 року № 530-IX. За такого підходу нормативний перелік товарів та послуг локалізації матиме лише декларативне значення, коли публічні замовники мають бути зобов'язані декларувати шляхом інформування уповноважений державний органі щодо певних закупівель, а відповідний орган наділятиметься правом протягом певного терміну, наприклад 30 днів, приймати рішення про ініціювання процедур локалізації відповідно до закону. У цьому разі процедура локалізації не ініціюватиметься, якщо уповноважений орган не прийняв рішення у встановлений строк, коли процедура закупівлі здійснюватиметься у загальному порядку.

Як видається, запропонований механізм здатен врівноважити інтереси захисту національного товаровиробника та інтереси забезпечення економічних механізмів реалізації публічних закупівель.

Список використаної літератури:

1. Близько 38% товарів і послуг на держтендерах України – імпортна продукція URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/blizko-38-tovariv-i-posluh-naderzhtenderakh-ukrajini-importna-produktsija.html>
2. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69275.
3. Омельченко О. Операція локалізація: чим небезпечний обраний Україною шлях захисту нацвиробника // <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/07/23/7112467/>

Ключові слова: Угода про асоціацію України з ЄС, угоди СОТ, вимоги щодо локалізації виробництва, публічні закупівлі, міжнародні зобов'язання.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации Украины с ЕС, соглашения ВТО, требования по локализации производства, публичные закупки, международные обязательства.

Key words: Association Agreement between Ukraine and the EU, WTO agreements, requirements for localization of production, public procurement, international obligations.

ЗГАМА АНТОНІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВОНАСТУПНИЦТВА НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Конституція України визначає, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд (ст. 129-1 Основного Закону). Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у господарських справах визначені розділом V ГПК України. Одним з таких питань є норми статті 334 ГПК України щодо заміни сторони виконавчого провадження, відповідно до частини першої якої у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. У контексті заміни сторони виконавчого провадження правонаступником (ст. 334 ГПК України) виникає проблема можливості одночасної заміни правонаступником учасника справи (ст. 52 ГПК України).

Ст. 52 ГПК України «Процесуальне правонаступництво» включена до глави 4 «Учасники судового процесу», та відповідно розділу 1 «Загальні положення». У свою чергу відповідно до ст. 1 Закону «Про виконавче провадження» виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження. Оскільки виконавче провадження є стадією судового процесу, загальні положення розділу 1 ГПК України поширюються також і на відносини, пов'язані з виконанням судових рішень. Тому норми статті 52 ГПК України слід вважати загальними щодо норм, визначених статтею 334 ГПК України, адже останні конкретизують питання процесуального правонаступництва на стадії виконавчого провадження.

Відповідно до ст. 52 ГПК України у разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії